D17

1

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

LKA

Europos LIETUVIS

Nr. 24 (2059) Londonas, 1989 m. birželio 21 d. XLIII

CIDZIKAS NUTRAUKĖ BADO STREIKĄ

Birželio 6 d. Petras Cidzikas nutraukė bado streiką. Ilgiau kaip mėnesį tęsęs, Petras Cidzikas gegužės 5 d. Gedimino aikštėje paskelbė bado streiką. Jis reikalavo, kad sovietų vyriausybė paleistų buvusį partizaną politkalinį Boleslovą Lizūną, peržiūrėtų kalinio Arūno Dainausko bylą, reabilituotų išlaisvintus politinius kalinius ir viešai paskelbtų generolo Černiakovskio nusikaltimus Mažojoje Lietuvoje 1945-47 metais.

Birželio 5 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos prezidiumo įsakas suteikė Lizūnui malonę ir atleido jį nuo likusios bausmės (jam dar būtų reikėję likti Gulage iki 1994 m.).

Vilniaus radijas gegužės mėn. pabaigoje pranešė, kad Lietuvos valdžia teistumą panaikino buvusiems politkaliniams Editai Abrutienei, Jadvygai Bieliauskienei, Liudui Dambrauskui, Gintautui Iešmantui, Vladui Lapieniui, Povilui Pečeliūnui, Vytautui Skuodžiui ir kun. Alfonsui Svarinskui. Vilniaus radijas taipogi teigė, kad Algimanto Andreikos, Petro Cidziko, Balio Gajausko, Nijolės Sadūnaitės ir kun. Sigito Tamkevičiaus bylos peržiūrimos.

Sudaryta komisija peržiūrėti Arūno Dainausko bylą. Ji taipogi rūpinsis, kad 21 metų amžiaus Dainauskas būtų perkeltas iš Pskovo kalėjimo ligoninės į Vilnių. Dainauskas buvo nuteistas 1986 metais už vagystę nepaisant to, kad pas jį nerasta vogtų daiktų. Sakoma, kad Dainauskas tapo KGB objektu kai, būdamas 15 metų amžiaus, jisai gegužės 1 dieną sudegino sovietinę vėliavą ir rinko parašus, reikalaujant paleisti kunigą Svarinską.

Cidzikas žada atnaujinti bado streiką, jeigu per dvi savaites Lizūnas nebus sugrąžintas į Lietuvą.

LIC

NEEILINIS LIETUVOS RAŠYTOJŲ SUVAŽIAVIMAS

Birželio 7 d. Vilniuje, Meno darbuotojų rūmuose įvyko 9-asis neeilinis rašytojų sąjungos (RS) suvažiavimas. Pirmininkavo RS valdybos pirmininkas V. Martinkus, pirmasis RS valdybos sekretorius V. Svetickas.

Suvažiavimo tikslas — pirmą kartą priimti ir patvirtinti Lietuvos RS įstatus. Buvo priimtos keturios rezoliucijos: 1 — dėl Lietuvos RS savarankiškumo, Lietuvos RS — savarankiška organizacija, veikianti pagal savo įstatus; santykius su TSRS, kitų respublikų bei užsienio RS grindžianti sutartimis; 2 — suvažiavimas skelbia, kad lietuvių literatūra yra viena ir nedaloma. Kūriniai, parašyti lietuvių kalba bet kuriame žemės kampelyje priklauso vienai ir tai pačiai — lietuvių — literatūrai, kurios centras buvo, yra ir bus Lietuvoje; 3 — suvažiavimas, remdamasis Žmogaus teisių Deklaracija bei kitais žmogaus teises ginančiais tarptautiniais aktais, teigia, kad bet kokia literatūrinių bei publicistinių kūrinių, apskritai, — raštijos cenzūra yra neleistina; 4 — LKHS CK organas žurnalas „Nemunas" turi tapti tik Lietuvos RS leidiniu.

Svarbiausioji rezoliucija — dėl Lietuvos RS savarankiškumo — buvo priimta dauguma balsų (iš 235 RS narių „už" balsavo 181).

Buvo priimtos ir pasiųstos dvi telegramos: TSRS liaudies deputatų suvažiavimui bei TSRS liaudies deputatų suvažiavime dalyvaujančiai Lietuvos delegacijai. Pirmojoje reikalaujama pasmerkti Ribbentropo-Molotovo paktą ir jo slaptuosius protokolus, likviduoti jų padarinius; reiškiamas pasitikėjimas Pabaltijo delegacijomis. Antrąja telegrama RS suvažiavimas sveikina ir palaiko Lietuvos delegaciją. *SJA*

POKARIO KOVA

Lietuvių pasipriešinimas prieš „Totalitarinę sistemą"

Balandžio 4 d. Vilniuje įvykusiame Lietuvos Rašytojų sąjungos ir Mokslo Akademijos Istorijos instituto atvirame partiniame susirinkime buvo atmesta oficialioji pokario partizaninės kovos interpretacija. Diskusijas šia tema balandžio 15 d. aprašė savaitraštis „Literatūra ir menas".

Istorikas H. Šadžius priminė, kad „mūsų sąmonėje įkaltos partinės, tarybinės stereotipinės schemos". Jis pagailestavo, kad mažiausiai pasaulinio dėmesio susilaukė lietuvių „pasipriešinimas prieš totalitarinę stalinizmo-socializmo sistemą". Pokario metų kovas jis įvertino kaip „pilietinį karą".

Su „pilietinio karo" sąvoka nesutiko istorikas L. Truska. Jis kalbėjo, jog ir pats Šadžius sutiko, kad „pagrindinį vaidmenį, triuškinant pogrindį, vaidino reguliari Vidaus reikalų ministerijos kariuomenė. 7 ar 8 tūkstančiai liaudies gynėjų būtų neatsilaikę nė poros dienų". Anot Truskos, tai buvo „beprasmiška kova", be „mažiausios perspektyvos laimėti", „tragiškas ir kilnus dalykas, bet neperspektyvus". Istorikas atmetė „banditizmo" terminą, kuriuo kompartija apibūdina pokario kovas. Jis pateikė duomenų, įrodančių, kad tai nebuvo ir „klasių kova", nes dauguma ištremtų „banditinių šeimų" buvo smulkūs ar vidutiniai žemdirbiai. Valstiečiai ilgiausiai priešinosi kolektyvizacijai Pietų Lietuvoje, „kur visiškai nebuvo buožių".

Rašytojas J. Aputis suabejojo, ar ta kova buvo „beprasmiška": "Kalbant iš mūsų patyrimo — jeigu nebūtų pokario kovos, į visas likusias tuščias sodybas būtų atvažiavę Ivanovai, Aleksandrovai gyventi". Pokario metais visi taip galvojo: „Ką darysim, kai pradės rinkti į kariuomenę? Eisim į mišką, eisim kovot už Lietuvą". Bent iki paskutiniųjų „lemtingųjų" metų žmonės į partizanus žiūrėjo palankiai.

Istorikas P. Čepas priminė, kad karo metais veikė ir „platus antihitlerinis pasipriešinimas", kurio vadovai 1943 metais ima vis plačiau ieškoti sąjungininkų Vakaruose, siekiant atkurti Lietuvos valstybę." Pasak jo, „mėginimas klasių kovos aštrėjimo mitą pakeist pilietinio karo mitu... nėra pagrįstas. Iš vienos pusės — dvi NKVD divizijos, pasienio pulkai, čia pat — Kaliningrado sritis, Baltarusijos armijos daliniai. Iš kitos pusės — paprasti valstiečiai, laukuose susirinkę ginklus". Istorikas taip pat pareiškė turįs abejonių „dėl pasipriešinimo išsigimimo".

Rašytojas J. Mikelinskas pabrėžė, kad Lietuva tuomet kitokio pasirinkimo neturėjo. „ Iš vienos pusės buvo Hitlerio genocidas, iš kitos — Stalino genocidas. Šitos kovos negalima laikyti niekuo kitu, tik pasipriešinimu, partizanine kova". Paminėjęs partizanams primetamus žiaurumus, Mikelinskas paklause: „Ar buvo jie išprovokuoti? Kai masiškai buvo pradėta guldyti nukautus ir net sužeistus, — pats mačiau, kad žmonėms ant kaktos buvo išpjauti Gedimino stulpai, — tai sukėlė didžiulį pasipiktinimą... Sunku pateisinti tų žmonių už kurių nugaros buvo visa didžioji šalis, o ne tų, kurie dažnai buvo priremti prie sienos. Kiekviena kova, jei nėra pasirinkimo, — ne beprasmiška". *ELTA*

KINIJOS TRAGEDIJA

Mieste platinami atsišaukimo lapeliai tokio turinio: „Maskviečiai! Paskutinėmis dienomis Kinijoje įvyko įvykiai, kurie negali nesukelti pasipiktinimo. Tūkstančių taikių žmonių sušaudymas Pekine, socialistinės valstybės sostinėje — tai mūsų skausmas ir tragedija. Mes kviečiame jus protestuoti prieš kiniečių valdžią, užmušinėjančią savo tautą."

Dr. OTTO VON HABSBURG DĖKOJA VLIKUI

Dr. Otto von Habsburg, Europos Parlamento narys ir uolus lietuvių laisvės kovos rėmėjas, padėkojo Vyriausiam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui už jam ir jo šeimai pareikštą užuojautą mirus jo motinai, karalienei Zitai.

Dr. Habsburg pareiškė, jog jis ir toliau dės visas pastangas, kad išsipildytų lietuvių laisvės viltys. *ELTA*

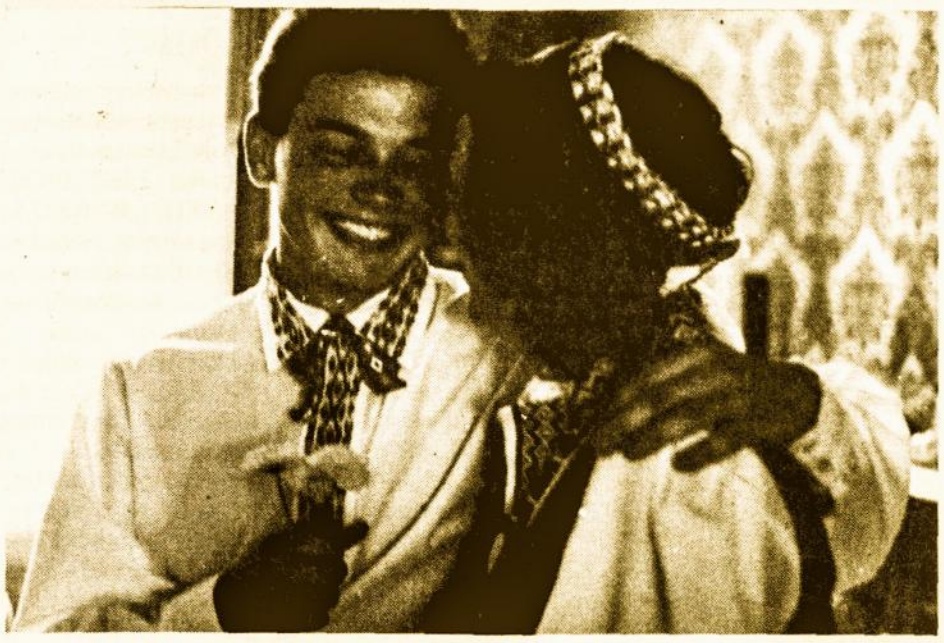

Prieš išvykdami Vokietijon „Lietuvos" šokėjai Londone atsisveikino...

Nuotrauka: D. Andruškevičiūtės

Lietuvos deputatai protestuoja

Birželio 8 d. TSRS liaudies deputatų suvažiavimo posėdyje buvo svarstomas TSRS konstitucinės kontrolės komisijos sudarymo klausimas. Nuo Lietuvos delegacijos pasisakė rašytojas Romas Gudaitis. Pateikiame svarbiausią jo kalbos dalį:

—...Nuraminkite mus, pasakydami, kad konstitucinės kontrolės komitetas netaps „teisine" garantija toms jėgoms, kurios nori „suspausti" nacionalines problemas geležine pirštine. Nuraminkite mus, kad komitetas nestos prieš naujų demokratiškų respublikinių konstitucijų sudarymą ir neprotestuos prieš tautų teisę į savo žemę, ir svarbiausia, prieš jų apsisprendimo teisę. Jokia jėga iš pašalies neturi teisės į vienos ar kitos respublikos konstitucinę padėtį, jokia institucija negali stovėti aukščiau mano Lietuvos tautos interesų, juo labiau — sustabdyti suverenios respublikos įstatymų veikimo, būtent — neseniai priimtų Lietuvos TSR Konstitucijos pataisų.

Teisės dėlei mes galėtume pateikti pasiūlymą 125 Konstitucijos straipsnio pataisai: „Į Konstitucinės kontrolės komitetą renkame 15 žmonių, 15 teisės specialistų — po 1 iš kiekvienos sąjunginės respublikos. Vadovavimas vykdomas griežtai laikantis eiliškumo tvarkos. Tuo atveju, kai pažeidžiamas respublikos suverenumas, ji turi teisę pareikšti savo „veto". Tebūnie tai apmąstymas ateičiai, o dabartinė formuluotė man nepriimtina. Didžioji Lietuvos delegacijos dalis, o taip pat didelė Latvijos ir Estijos deputatų grupė kreipiasi į suvažiavimą, pareikšdami:

turėdami galvoje, kad

1) suvažiavimas atskleidė stagnacijos laikų Pagrindinio įstatymo vidinius prieštaravimus ir tai, jog reikalinga kurti naują TSRS Konstituciją, o ne komisiją pasenusios vykdymui kontroliuoti;

2) TSRS dar nėra paties Konstitucinės kontrolės įstatymo;

3) TSRS Konstitucijoje pateikti Konstitucinės kontrolės komiteto įgaliojimai apriboja suverenių respublikų teises;

4) dar praėjusį rudenį Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai surinko apie 4 milijonus parašų, išreikšdami nepasitenkinimą paskutinėmis nedemokratiškomis TSRS Konstitucijos pataisomis ir papildymais;

5) ir dabar rinkėjai yra mums prisakę rūpintis mūsų respublikų suverenumu, — laikome, kad rinkti Konstitucinės kontrolės komisiją yra netikslinga, ir jos rinkime nedalyvausime.

Po diskusijų, M. Gorbačiovui pateikus pasiūlymą balsuoti už tai, kad būtų sudaromas TSRS Konstitucinės kontrolės komitetas, 433 deputatai balsavo „prieš". Suvažiavimo sekretoriatui pradėjus aiškintis, kiek Lietuvos delegacijoje yra iš viso deputatų ir kiek jų nebalsavo, M. Gorbačiovas mestelėjo repliką, kad „tai nėra svarbu". Tuomet Lietuvos deputatai vienas po kito pakilo, ir didžioji delegacijos dalis bei grupė Latvijos ir Estijos deputatų apleido salę. Posėdis buvo nutrauktas. TSRS Taikos fondo atstovas Burlackij pasiūlė atidėti Konstitucinės kontrolės sudarymo klausimo svarstymą ir M. Gorbačiovui pradėti derybas dėl šio klausimo sprendimo su Lietuvos delegacija.

Derybos vyko birželio 8d. vakare, pasibaigus šios dienos suvažiavimo darbui. *SJA*

DU YPATINGI KONCERTAI

Vilniaus techninių mokyklų liaudies meno ansamblis VORUTA, savo viešnagės Britanijoje proga koncertuos Londone ir Nottinghame:

Liepos 1 d. 18.00 val. Bishopsgate Instituto salėje, 230 Bishopsgate, London EC2.

Liepos 9 d. 16.00 val. Rushcliffe Leisure Centre, Boundary Rd., W. Bridgford, Nottingham.

Įėjimas 3 sv. asmeniui. Bilietai bus parduodami vietoje.

Kviečiame Britanijos lietuvius paremti Lietuvos jaunimą ir gausiai dalyvauti jų koncertuose, o taip pat liepos 4-7 dienomis Valijoje, Llangollen konkurse-festivalyje.

Šokėjams, dainininkams, muzikantams ir jų vadovams bei visiems kitiems vykstantiems į Vokietiją Lietuvių Dienoms, linkime sėkmės ir laimingos kelionės — EL Redakcija.

LIETUVOJE

Bibliotekininkų protestas

„Literatūra ir menas" (gegužės 27) paskelbė didžiųjų Lietuvos bibliotekų direktorių laišką, kuriuo bibliotekų darbuotojai protestuoja prieš gaunamos iš užsienio literatūros cenzūravimą, ar siuntimą į specfondus.

Laiške sakoma, kad prieš metus didžiosiose Lietuvos bibliotekose buvo „atvertos specfondų durys". Bibliotekininkai lengviau atsikvėpė, nes jiems lengviau pasidarė dirbti. Išeivijos spauda ir užsienio šalių informaciniai leidiniai buvo perkelti į laisvo naudojimo fondus. Draudimai skaityti ką nori buvo dalinai panaikinti. „Tačiau per pora pastarųjų mėnesių iš užsienio gaunama literatūra Lietuvos Glavlito (Cenzūros įstaigos) vėl žymima specialiais ženklais ir siunčiama į specfondus... Kuo gi galėtume paaiškinti, specfondan siunčiamos JAV išleistos knygos: „Išvežtųjų lietuvių sąrašas: Stalino teroras 1940-1941", E. Juciūtės „Pėdos mirties zonoje" ir „Igarkos Naujamiestis", S. Rūkienės „Vergijos kryžkeliuose", skirtos Sibiro tremties metų atsiminimams, kai analogiškų pasakojimų pilna mūsų laikraščiuose ir žurnaluose, kai turime „Amžino įšalo žemę". Neramu dėl išeivijos lietuvių periodinės spaudos. Pastarųjų mėnesių įvykiai rodo, kad į specfondus vėl patenka „Aidų", „Akiračių", „Dirvos", „Tėviškės žiburių" ir daugelio kitų laikraščių bei žurnalų atskiri numeriai. Ar visi skaitytojai galės skaityti „Draugą", „Varpą", „Laisvąją lietuvą" ir kitus išeivijos periodinius leidinius?"

Toliau laiške keliami reikalavimai:

1. Reikalaujame, kad Vyriausioji valstybinių paslapčių spaudoje saugojimo valdyba pagarsintų oficialius dokumentus, kuriuose nusakomi spaudinių atrinkimo į specfondus kriterijai.

2. Reikalaujame, kad siunčiamuose į specfondą leidiniuose būtų nurodomas ne cenzoriaus numeris, o pavardė ir antrankos kriterijus.

Bibliotekininkai pasiliko sau teisę informuoti visuomenę apie į specfondus atiduodamus spaudinius.

Pokalbis apie V.D. Universitetą

LKP Centro komitete Algirdas Brazauskas susitiko su grupe Lietuvos mokslininkų aptarti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimus. C.K. pirmasis sekretorius pažymėjo, kad Respublikos vadovybė palaiko mokslinės ir kūrybinės inteligentijos siūlymus atkurti V.D. universitetą. Tuo klausimu išsitarė akademikai Jurgis Vilemas, Jonas Kubilius, Vytautas Statulevičius, Eduardas Vilkas, profesoriai ir švietimo ministras H. Zabulis. Visi pritarė minčiai, kad būtina sukurti tokį universitetą, kuris rengtų aukštos humanitarinės kultūros specialistus ir vystytų bendradarbiavimą su užsienio mokslo centrais. Sudaryta darbo grupė, kuri turės spręsti universiteto atkūrimo klausimus.

Romo Kalantos atminimui

TIESA (V.16) pranešė, kad gegužės 14 dieną Vilniuje Jaunimo organizacijų koordinacinė taryba surengė mitingą, o Vilniaus Arkikatedroje buvo laikomos Mišios.

Apie pieną ir higieną

Vilniaus pieno kombinatas įdėjo „Valstiečių laikraštyje" tokio turinio skelbimą:

Be abejo, žinote, jog geri pieno produktai gaminami iš gero pieno. Todėl į pieno supirkimo punktą neškite tik šviežią, švarų, be nuosėdų ir dripsnių, be pašalinio kvapo, atšaldytą sveikų karvių pieną.

Prie ko privedė sovietų santvarka... neškite bidonus!

VI MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMAS

Mokslinės Programos Komiteto vardu esate kviečiama(s) paruošti ir pristatyti paskaitą Šeštame Mokslo ir Kūrybos Simpoziume, kuris įvyks 1989 metais, lapkričio mėnesio 22-26 dienomis Pasaulio Lietuvių Centre, Lemont, Illinois, USA. Mokslinė programa apima penkias bendras šakas: griežtieji mokslai, technologija ir architektūra; humanitariniai ir socialiniai mokslai; medicina ir odontologija; teisė ir komerciniai mokslai; menas ir muzika. Sesijos yra pramatomos iš sekančių sričių/disciplinų:

Griežtieji Mokslai, Technologija ir Architektūra

Griežtieji ir inžinerijos mokslai, architektūra ir architektūrinė istorija, aviacija, biofizika/biologija/mikrobiologija, chemija, ekologija/gamtosauga, elektros inžinerija, elektronika, energetika, erdvių mokslai ir astronomija, farmakologinė technologija, fizika, instrumentacija ir matavimai, jūros ir žemės mokslai, kompiuteriai ir komunikacija, matematika, mikrotechnika, medžiagos ir jų technologija, statybinė inžinerija, transportas ir susisiekimas, vibrotechnika.

Humanitariniai ir Socialiniai Mokslai

Archeologija, antropologija, archyvai/bibliotekos, ekonomija, pedagogika, fizinis lavinimas, komunikacija, retorika, semiotika, moterų studijos, filosofija, gamtos mokslai (botanika, geografija, geologija), istorija, kraštotyra, kalbotyra, literatūra, politiniai mokslai, sociologija, psichologija, teologija, žurnalistika.

Medicina ir Odontologija

Imuniteto deficijos ligos, radiologija, stomatologija, gastroentrologija, opthalmologija, vidaus ligos, naujos intervencinės terapijos, patalogija.

Teisė ir Komerciniai Mokslai

Bankai ir kredito unijos, draudimai, finansai, investavimai, nuosavybės, palikimai ir testamentai, teisė (politinė, tarptautinė, komercinė, kriminalinė).

Menas ir Muzika

Dailė, tautodailė, menotyra, fotografija, kinematografija, drama, teatras, muzika (istorija, teorija, atlikimas), opera-baletas.

Paskaitų tematika turi būti surišta su jūsų moksline-profesine veikla arba jūsų kaip mokslininko-kūrėjo kūrybiniais-tyriminiais darbais, nors jie būtų ir negimininginė jūsų profesijai. Straipsniai negali turėti jokio komercinio nei publicistinio elemento. Straipsnio turinys turi būti akademinio lygio, rašytas suprantama kalba, ir reflektuojąs įnašą netiktai lietuvių visuomenės plotmėje, bet ir tarptautinėje arenoje.

Paskaitų paruošimai ir pristatymai bus pravedami pagrindinai lietuvių kalboje, nors išimtinais atvejais jos gali būti pristatytos ir prelegento gimtąja kalba. Kiekvienu atveju yra reikalaujama, kad paskaitų santraukos bei autorių biografiniai bruožai būtų pateikta lietuvių ir anglų kalbomis. Taip pat pageidaujama, kad paskaita būtų įteikta organizaciniam komitetui rašytinėje formoje lietuvių kalba tuojau po simpoziumo su tikslu ją patalpinti išleidžiamoje simpoziumo darbų knygoje. Mokslinės Programos Komitetas pasilieka sau teisę priimti arba atmesti pasiūlas pagal savo nuožiūrą jeigu jos neatitinka simpoziumo nustatytų gairių bei tikslų.

Paskaitų ilgis ribojamas 15-25 min. laikotarpiu su 5-10 min. paklausimo ir atsakymo periodais. Vaizdinės priemonės bus prieinamos iš anksto užsisakiusiems prelegentams. Taip pat yra galimybė individualių darbų išstatymui (parodai) pagal susitarimą su sekcijų vadovais.

Siūlant paskaitas pasirinktoje srityje prašome susirišti su mokslinės programos pirmininkais kuo greičiau, bet ne vėliau 1989 m. gegužės mėn. 30 d. Siūlant paskaitą pateikti temos pavadinimą, jūsų kaip autoriaus(ės) vardus ir pavardes, akademinius laipsnius bei profesinį titulą, firmos-organizacijos-mokslinės įstaigos afiliaciją, adresą, telefono, bei pagal prieinamumą, telefax numerius. Mokslinės šakos ir mokslinės programos dalių pirmininkai yra:

Bendrais mokslinės programos klausimais kreiptis į Prof. Rimą Vaičaitį (mokslinės programos pirmininkas).
14 Mallard Dr.
West Nyack, N.Y. 10994
Tel. (212) 854-2396 (įstaiga)
(914) 634-8923 (rezidencija)

Visais kitais simpoziumo reikalais kreiptis į Leoną Maskaliūną (organizacinio komiteto pirmininkas).
6 Brook Lane
Palos Park, IL 60464
Tel. (312) 361-5128.

PAREIŠKIMAS

Demokratiškas visuomenės gyvenimas neįmanomas be daugiapartinės sistemos. 19-me a. atgimstančioje Lietuvoje viena pirmųjų buvo sukurta LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA (LSDP). Ji puoselėjo tautų apsisprendimo, nepriklausomybės, demokratijos, politinio ir socialinio teisingumo idėjas.

LSDP atkūrimo iniciatyvinė grupė, remdamasi savo 1989 m. balandžio 27 d. rezoliucijomis, skelbia, kad atkuriama Lietuvos Socialdemokratų partija.

LSDP veiklai koordinuoti išrinktas organizacinis komitetas: Kazimieras Antanavičius, Alfonsas Jakubėnas (LSDP narys nuo 1926, CK nuo 1931m.), Vytenis Andriukaitis, Dobilas Kirvelis, Albinas Bagdonas, Antanas Matijošaitis, Aronas Gutmanas, Aloyzas Sakalas, Gintautas Iešmantas, Juozas Šatas, Albinas Januška, Zita Šličytė. Valdas Katkus, Kazimieras Uoka.

Organizacinis komitetas parengs LSDP programos ir įstatų projektus, įsteigs LSDP grupes Lietuvos miestuose ir kaimuose, surengs atkuriamąjį LSDP suvažiavimą.

Kviečiame telktis į LSDP gretas.

LSDP veiklos gairės paskelbtos leidiniuose: „Kauno Aidas, Nr. 10", „Alytaus Sąjūdis Nr. 28", Universitetas Vilnesis Nr. 12", „Atgimimas Nr. 19".

Teiraukitės, siūlykite, praneškite.

Mūsų adresas: 232300 Vilnius, Ars-3, a/d 525 A. Januška.

K. Antanavičius, V. Andriukaitis, E. Andriukaitis, A. Bagdonas, A. Gorodeckis, A. Gutmanas, G. Iešmantas, A. Jakubėnas, A. Januška, T. Kajokas, D. Kirvelis, A. Martijošaitis, A. Sakalas, J. Šatas, A. Vaitkevičius.

Vilnius, 1989 gegužės 19 d.

Žmogaus teisių konferencijoje

Tęsiamas LIC vedėjos Gintės Damušytės reportažas iš Paryžiaus.

Birželio 1 d. Paryžiaus konferencija dėl žmogaus persikėlė į pastovias patalpas Tarptautiniam konferencijos centre. Čia, kaip ir prie Sorbonos, įėjimą greižtai saugojo milicija. Teisė įeiti yra suteikiama vien delegatams, jų kviestiems svečiams bei spaudai. Konferencija jau yra perėjusi į kitą darbo etapą: delegacijos renkasi rytinėm ir popietinėm sesijom, kuriose daugiau sukonkretina savo pareiškimus, pastabas ir pageidavimus.

Čia susirinkusios nevaldinės organizacijos neturi galimybės viešai reikštis plenumo posėdžiuose, bet kelia savo rūpesčius užkulisiuose, spaudos konferencijose ar kitose nepriklausomuose renginiuose, kaip šiandien Assemblee Nationale pastate suruoštame tarptautinės Helsinkio federacijos seminare. Jame buvo pranešta, kad Prancūzija steigia Helsinkio grupę, o kitų grupių atstovai, jų tarpe Bulgarijos, Čekoslovakijos, Lenkijos, Rumunijos ir Turkijos, padarė pranešimus apie jų kraštuose esamą žmogaus teisių padėtį. TSRS vardu kalbėjo specialiai iš Maskvos atvykęs Press Club Glasnost atstovas Lev Timofeyev.

Seminare skleistoje dokumentacijoj buvo nušviesti atskiri pavyzdžiai žmogaus teisių pažeidimų, įskaitant Lietuvos Laisvės Lygos gegužės 7 d. partizanams pagerbti minėjime Varniuose, kuriame, pasak Helsinkio federacijos, buvo bandoma minėjimui kliudyti bei rengėjus grasinti administracinėmis bylomis.

Po pranešimų, Helsinkio federacijos generalinis sekretorius Nagleris buvo užklaustas kodėl Lietuvos bei kitų respublikų Helsinkio grupės nėra įregistruotos į federaciją kaip pilnateisės narės? Jis su apgailestavimu paaiškino, kad pagal federacijos statutus, tik viena grupė galinti atstovauti vienam „kraštui". Jis pripažino, kad Baltijos tautų atvejis yra išskirtinis, tačiau dar neišpręstas. Nagleriui tuo tarpu buvo priminta, kad PEN klubas, veikiantis tuo pačiu principu, neseniai įsteigė Lietuvos skyrių. G. Damušytė jam dar įteikė vėliausius į anglų kalbą išverstus Lietuvos Helsinkio grupės dokumentus.

Spaudos centre bei kituose konferencijos užkampiuose užtinkami žmogaus teisių leidiniai. Tai Tarptautinės žmogaus teisių asociacijos biuleteniai, tai knyga apie represijas Bulgarijoje, tai Baltų asamblėjos dokumentai, tai spaudos iškarpos apie Lietuvos religinę padėtį. Žmogaus teisių organizacijos veikia ir šios konferencijos užkulisiuose — susitinka su delegatais, juos informuoja įvairiais klausimais, įtaigoja tais klausimais pasisakyti.

Šia proga LIC paruošė bei išvertė visą eilę reikšmingų dokumentų, kurie įvairiuose forumuose yra skleidžiami bei delegatams asmeniškai į rankas įteikiami. Jų tarpe yra Talino Baltų asamblėjos dokumentai; New York Times dienraščio straipsnis apie Lietuvos valstybinio suverenumo deklaraciją bei deklaracijos tekstas; žurnalisto William Safire straipsnis užvardintas „Išlaisvinkit Baltijos kraštus"; Lietuvos Helsinkio grupės dokumentai nr. 65 ir 71; Lietuvos Politinių kalinių gelbėjimo komiteto gegužės 5 d. pareiškimas dėl kalinių išlaisvinimo; LIC paruošta Lietuvos einamųjų įvykių kronika apimanti 1987 rugpjūčio 23 — 1989 gegužės 18 d d. laikotarpį; du interviu su kardinolu Vincentu Sladkevičium apie tikinčiųjų būklę Lietuvoj; Sovietijos žydų Rygos suvažiavimo pareiškimas, solidarizuojantis su liaudies frontų programomis ir suverenumo siekiais; konspektas apie vizų užblokavimus ir panašiai.

PLB-nė yra paruošusi 14 psl. memorandumą su lydraščiu kiekvienai delegacijai, o VLIKAS — memorandumų bei Lietuvos laisvės klausimą liečiančių dokumentų rinkinį.

Dalis šios literatūros, kartu su prancūzišku vertimu Nacionalinės tautų tarybos dokumento (iš sausio mėn. įvykusio pasitarimo Vilniuje), buvo išdėstyta ant spaudos stalo per sovietų delegacijos spaudos konferenciją, kuri tęsėsi nuo 1 iki 3 val. p.p. Joje dalyvavo maždaug 125 delegatai, korespondentai, žmogaus teisių veikėjai.

Ambasadorius Kashlevas draugiškoj, atviroj nuotaikoj pravedė spaudos konferenciją. Prezidiume sėdėjo aštuoni delegacijos nariai, jų tarpe OVIRo direktorius, vienas prokuroras, Jungtinių Tautų žmogus teisių komisijos atstovas. Kelis kart buvo minimas Pabaltijo klausimas.

Pavyzdžiui, kai buvo užklaustas ar glasnost atidarys duris į nepriklausomybę Pabaltijo tautoms, Kashlevas teigė, kad Pabaltijis tenori suverenumo TSRS sudėtyje. Jis pridūrė, kad pabaltiečiai aktyviai reiškiasi Liaudies deputatų kongrese; išgyrė jų inteligentiškumą iškalbumą ir apsukrumą. Paminėjo, kad vienos dienos programai Kongrese pirmininkavo Algirdas Brazauskas, tačiau vėl pabrėžė, kad Pabaltijis prašo tik daugiau ekonominio savarankiškumo. „Tie, kurie tikėjosi bombos iš pabaltiečių Liaudies deputatų kongrese, tikriausiai nusivylė", tvirtino Kashlevas. „Nebuvo jokių ekstremistinių išsišokimų".

Tęsdamas atsakymą, kitas prezidiumo narys sakė, kad Pabaltijo tautos turi pagrįstų reikalavimų, kuriuos iššaukė tam tikri trūkumai. Atseit Maskva nežinanti kur nubrėžti liniją tarp respublikinių bei visasąjunginių teisių. Jis priminė, kad Sovietų Sąjungoj yra daugiau nei 120 tautybių ir, kad tautybių klausimas esantis labai rimtas.

Vėliau iškilo prašymas iš publikos prezidiumui nusakyti skirtumą, Pabaltijo atveju, tarp suverenumo ir nepriklausomybės. Prezidiume esantis advokatas apibūdino suverenumą kaip valstybinę teisę į tautos apsisprendimą.

(Bus daugiau)

Demokratija ir Nepriklausomybė

Dr. V. SKUODIS

Atrodo, jog Gorbačiovas yra jėgos šalininkas. Juk jam priklauso idėja sukurti vieningą Europą nuos Uralo iki Atlanto vandenyno. Iš Sovietų Sąjungos galima laukti tiktai dar daugiau prievartos ir apgaulės. Visa įdomi ir turtinga Jeane J. Kirkpatrick kalba buvo skirta sovietinio totalitarinio imperializmo analizei.

Toliau sekė trumpi, kondensuoti estų, latvių, lietuvių, ukrainiečių, Krymo totorių, gruzinų, armėnų ir žydų pranešimai. Kalbėjo: Tiit Madisson, Janis Rožkalns, Leonid Plušč, Aišė Seitmuratova, Tangiz Gudava, Paruir Airikian, Sergej Brudde. Visi jie išsakė savo tautų patirtas nuoskaudas ir susipažino su dabartine jų padėtimi bei problemomis. Latvis Janis Rožkalns jau po pirmo savo kalbos sakinio susilaukė visos salės aplodismentų. Jis pasakė, kad šį rytą gavęs žinią, jog Latvija pasiskelbė nepriklausoma valstybe. Po plojimų jis paaiškino, jog tai buvo tiktai... sapnas. Už tą sapną jam taip pat paplojo, tačiau nebe taip smarkiai.

Antrame tos dienos posėdyje apie nepriklausomą spaudą kalbėjo Alenksandras Ginzburgas; apie dabartinę neoficialią spaudą pranešimą padarė Sarma Gintere. Ji savo kalboje nurodė, jog Lietuvoje dabar išleidžiama apie 150 periodinių ir valdžios nekontroliuojamų leidinių. Pažymėjo ir Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos vaidmenį dabartinių tautinių-demokratinių judėjimų Lietuvoje išsivystyme.

Vladimiras Maksimovas kalbėjo apie kultūrines asociacijas ir jų vaidmenį literatūroje, Heiki Ahonen — apie politines partijas, Eduardas Kuznecovas — apie gorbačiovinį teisėtumą, Nadia Svitlična — ekologinėmis temomis.

4. Konferencijos antroji diena (gegužės 10).

Įvyko trys posėdžiai. Jų metu organizacijos Demokratija ir Nepriklausomybė nariai Eduardas Gudava kalbėjo apie Vakarų požiūrį į tautinius judėjimus, vykstančius Sovietų Sąjungoje. Mikola Rudenko savo kalboje lietė sovietinės ekonomikos imperinius aspektus. Petro Ruban nagrinėjo klausimus, susijusius su kooperatyvais ir su privačios gamybos perspektyvomis, Jurij Jarim-Agajev supažindino su darbininkų judėjimais ir laisvomis profesinėmis sąjungomis.

Pasisakė ir svečiai, užsienio kraštų atstovai, Sovietų Sąjungoje vykstančių reiškinių analizės specialistai.

Martin Colman kalbėjo apie Rytų-Vakarų prekybos, finansinius ir bankų ryšius, Amiral Lacoste — saugumo ir nusiginklavimo klausimais, Paul Anastasi — apie dezinformaciją „glasnost" epochoje, Lubo Sire — apie monopolijas, užsienio prekybą su sovietais ir finansinę apyvartą. Deja, visų šių įdomių pranešimų konferencijos šeimininkams ištisai išklausyti neteko, nes dažnai buvo užimti pokalbiuose su žurnalistais, įrašais radijo studijose.

Šios dienos posėdžių moderatoriais buvo Jean-Francois Revel, Eric Laurent, paskutiniajame posėdyje — buvęs radio stoties „Laisvoji Europo" direktorius George Urban. Pirmosios dienos posėdžius pravedė Ralph Pinto ir Alain Besancon.

Paskutinysis posėdis buvo daugiau diskusinio pobūdžio. Kalbėjo Lenkijos „Solidarnost" atstovai Zbigniew Romaszewski, Maciej Zalewski, abu specialiai atvykę iš Lenkijos ir vienas iš judėjimo Vengrijoje lyderių Gaspar Miklos Tamas, į šią konferenciją atvykęs iš Vengrijos.

Z. Romaszewski pabrėžė, jog Lenkijos pavyzdys rodo, kad galima daugiau pasiekti naudojant atkaklias ir pastovias spaudimo priemones. Lenkijos situacija parodo, jog joje gyvenimą apsprendžia ne įstatymai, o politika.

G.M. Tamas kalbėjo, kad Vengrijoje socializmo šalininkų nėra. Jų nėra ir kompartijoje. Jeigu norima sukurti normalią visuomenę, reikia ją kurti palaipsniui ant nacionalinių šaknų, nuo kurių vengrų tauta buvo atkirsta jau prieš 40 metų. Jeigu Vengrijoje demokratinė liberalizacija veiks ir toliau, mes turėsime taikiai kalbėtis su sistema, kurios struktūra niekam nereikalinga. Mes nenorim komunistų represijų. Mes nenorime, kad jie liktų bedarbiais.. Mes jų nepersekiosime, nes tikri demokratai yra prieš bet kokias represijas. Vengrijos kompartija prarado pagrindą. Ji dabar parduoda namus, perka akcijas ir tampa kapitalistine. Vengrų tauta reikalauja, kad kompartijos veiklą kontroliuotų parlamentas.

Prieš baigiant konferenciją kalbėjo Prancūzijos vyr-bės opozicijos narys Alain Madelain. Savo kalboje jis pabrėžė, jog dabartinis detantas yra Amerikos prezidento Ronaldo Regano veiklos pasėkmė. Brežnevas, pasinaudodamas Vakarų silpnumu, buvo išplėtęs savo imperines-kolonijines tendencijas. Amerika buvo priversta skirti milžiniškas lėšas ginkluotei. Sovietų Sąjunga nebeišlaikė tų ginklavimosi varžybų. Jos agresyvi politika ją privedė prie dabartinės ekonominės, socialinės ir ideologinės krizės. Komunizmas prarado jėgą. Sovietų pralaimėjimas Afganistane parodė, jog jėga nėra visagalė. Tačiau Gorbačiovas neatsisakė idėjos Europą atskirti nuo Amerikos. Jis sumaniai moka išnaudoti pacifistines nuotaikas, ypač tas, kurios pasireiškia Vokietijoje. Tačiau Amerika ir Sovietų Sąjunga atsisakė šablonų ir pradėjo kalbėtis žmogiška kalba. Jų susitarimų dėka buvo pasiekta, kad dabar pašalinta daug regioninių konfliktų. Sovietai pagaliau suprato, kad ginklų kiekybė negali pakeisti jų kokybės. Prancūzijos ministras taip pat kalbėjo, jog Vakarai yra praradę dvasinę jėgą ir kad Sovietų Sąjungos pavergtų tautų kančios ir Rytų dvasinė potencinė jėga gali labai daug duoti XXI-jo amžiaus Europai. Alain Madelain į ateitį žiūri optimistiškai.

Pries uždarant konferenciją vėl kalbėjo įsteigtosios organizacijos „Demokratija ir Nepriklausomybė" prezidentas Paruiras Airikianas. Jis pažymėjo, jog ši konferencija padėjo sujungti mūsų pavergtas, tačiau kovojančias tautas su laisvąja demokratija, kad konferencija praėjo geriau, negu tikėjosi jos organizatoriai. Peruiras Airikianas tačiau pabrėžė, jog su šia konferencija pradėjusios gyvuoti organizacijos laukia nelengvi darbai. Jis rinks informaciją ir ją skleis per politines akcijas. Organizacija numato įsteigti tyrimų centrą ir leisti savo žurnalą. Organizacijos veikimo formalus pagrindas šiuo metu yra priimtoji, 22 parašais patvirtintoji ir paskelbtoji deklaracija. Konferencijos išvakarėse organizacija paruošė ir priėmė visą eilę rezoliucijų ir kitų dokumentų, kurie bus paskelbti spaudoje ir išsiuntinėti kompetetingiems asmenims bei organizacijoms. Išvardydamas tuos dokumentus jis pirmiausiai paminėjo reikalavimą, kad Sovietų Sąjunga ir Vokietija viešai paskelbtų slaptuosius Molotovo-Ribbentropo 1939 metų dokumentus ir pripažintų juos nebegaliojančiais.

5. Mintys apmąstymams.

Ateitis parodys, kiek bus veiksminga organizacija „Demokratija ir Nepriklausomybė". Turbūt ir mūsų lietuviškoje visuomenėje bus viską žinančių skeptikų ir pranašų, kad tos organizacijos, kaip ir daugelio kitų panašių, laukia stagnacija. Tačiau nereikėtų pamiršti, jog tos organizacijos įkūrėjai, praėję 176 metų ekstremalinius išbandymus, gyvena ne sau, o savąjai tautai ir visos žmonijos idealams. Jie ir Vakaruose atsidūrė ne asmeninio gerbūvio ieškodami. Kiti — prievarta išvaryti. Žinoma, nuo klaidų nei vienas iš jų nėra apsaugotas. Pagaliau, ir jėgos ne visų vienodos.

O Paryžiaus konferencijos skeptiški vertintojai pasireiškė dar jai neprasidėjus. Jau teko išgirsti tokį visai nediplomatišką samprotavimą: — Mums neturi rūpėti kažkokie totoriai... Mūsų vienintelis tikslas — Laisvoji Lietuva ir mes neturėtume toje konferencijoje dalyvauti.

Abejingumą tai konferencijai parodė ir PLB-nės vadovybė. Prašymas, kad neseniai Detroite įvykusiame PLB, ALB ir KLB valdybų suvažiavime būtų kritiškai įvertintas pranešimas, skirtas Paryžiaus konferencijai, liko neišgirstas — „pritrūko" laiko...

Paryžiaus lietuviai patikėjo kažkieno paleistiems gandams, jog to suvažiavimo rengimą monopolizuoja „slapta grupė" susidedanti iš ruselių, kurie yra Rusijos imperijos šalininkai. Tenka tiktai apgailestauti, kad jie prarado puikią progą paskleisti informaciją apie Lietuvą.

Su dėkingumu reikia prisiminti Anglijos lietuvių atstovą, kurio atvežtoji įvairi informacinė literatūra apie Lietuvą buvo išgraibstyta jau po pirmo posėdžio.

Malonų įspūdį paliko Vokietijos lietuvių delegacija, kurioje buvo didelė grupė jaunimo iš Vasario 16 gimnazijos.

Dažnai nusiskundžiame, kad sunku su Lietuvos klausimu prasimušti į tarptautines sferas. Deja, pasitaikiusių progų neišnaudojame.

1989 m. gegužės 19 d.

LIETUVOS DARBININKAI ĮKURIA SAVO SĄJUNGĄ

Balandžio 29 d. Klaipėdoje įvyko Lietuvos darbininkų atstovų pasitarimas. Jame dalyvavo Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir kitų miestų bei rajonų atstovai.

Pasitarimo dalyviai vienbalsiai priėmė tokį pareiškimą: „Mes, įvairių miestų Darbininkų sąjungos atstovai, 1989 balandžio 29 susirinkę Klaipėdoje, įkūrėme Lietuvos Darbininkų sąjungą. Kviečiame visus Lietuvos darbininkus vienytis, aktyviai įsijungti į darbininkų sąjungos veiklą, steigti sąjungos organizacijas ir grupes. Tepadeda mums tikėjimas ir vienybė".

Pasitarime kalbėjo Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio (LPS) Seimo tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis, nariai Kazimieras Uoka, Vitas Tomkus, Virgilijus Čepaitis. Iš viso pasisakė apie 30 asmenų.

Viename iš protokolų punktų pažymima, kad Lietuvos Darbininkų sąjunga (LDS) remia bendruosius LPS principus ir Vasario 16-sios deklaraciją. Nutarta LDS suvažiavimą sušaukti š.m. liepos 1-2 dienomis Vilniuje. Išrinktas organizacinis komitetas; rekomenduojama miestuose ir rajonuose surengti Darbininkų sąjungos konferencijas iki birželio 15 d.

Pasitarime vienbalsiai priimta tokia rezoliucija: „Mes, įvairių miestų Darbininkų sąjungos atstovai, protestuojame prieš personalinės pensijos skyrimą liūdnai pagarsėjusiam politiniam veikėjui Jonui Gureckui. Tokios pensijos skyrimas būtų valstybinių lėšų švaistymas".

LIC

NESIBAIGIĄ DARBAI PARYŽIAUS KONFERENCIJOJE

Išeivijos lietuvių atstovai dalyvaujantieji Paryžiaus konferencijoje — dr. Kazys Bobelis, VLIKO pirmininkas ir Gintė Damušytė, PLB-nės įgaliotinė — lankė Paryžiaus konferencijos delegatus, pranešdami jiems apie vėliausius Lietuvą liečiančius įvykius bei įteikdami dokumentus apie lietuvių tautos siekius ir rūpesčius.

Aplankytos šios delegacijos: Austrijos, Belgijos, Kanados, Ciprijos, Danijos, Suomijos, Vokietijos, Islandijos, Italijos, Maltos, Olandijos, Norvegijos, Švedijos, Šveicarijos, Didžiosios Britanijos ir JAV-bių.

Lietuviškam reikalui nuotaikos delegacijose skyrėsi, vienos delegacijos norėjo padėti, kitos paviršutiniškai remė arba iš viso nesidomėjo. Lengviausią ir greičiausią reakciją iššaukė konkretūs žmogaus teisių pažeidimai; didžiausią susivaržymą ir abejingumą sukelė tautos apsisprendimo klausimas, kurį laiko neapčiuopiamu ar per sunkiai įgyvendinamu dabartinėse sąlygose. Nepaisant tokio nusistatymo, šį klausimą išeivijos lietuviai pakartotinai kelė konferencijos įvairiuose forumuose bei privačiuose pasimatymuose.

Atsiranda išskirtinų atvejų, kada delegacijos plenumo posėdžiuose pamini Pabaltijį, kaip Kanados pareiškimas. Ambasadorius William Bauer, išvardindamas visą eilę Kanadai rūpimų klausimų Sovietų Sąjungos adresu, paminėjo Baltijos kraštus.

Danija, kuri globos ateinančių metų Žmogaus dimensijos konferenciją birželio 5-29 d.d. Kopenhagoje, žada parūpinti geresnes darbo patalpas nevaldinėm organizacijom bei suteikti jom daugiau forumų pasireikšti. Šio reportažo autorės nuomone, reikia dėti pastangas atsikviesti kompetetingų visuomeninių organizacijų atstovus iš Pabaltijo dalyvauti šiose bei panašiose konferencijose. Jų balsai, be abejo, sulauks daugiau dėmesio ir jiems bus proga, su išeivijos talka, užmegzti tiesioginius ryšius su bendraminčiais bei jų reikalus ginančiais individais ir organizacijomis.

LIC

KAD NEPAMIRŠTŲ...

Iš Lietuvos patiriama, kad gegužės 23-ąją Vilniuje, Senąjame skersgatvyje Lietuvos tautinė draugija „Atmintis", padedant Lietuvos skautams, pastatė koplytstulpį sugriautiems kultūros paminklams atminti. Koplytstulpį sukūrė architektė Dainora Luknevičiūtė.

VILNIAUS KRAŠTO LENKINIMAS

KAZYS BARONAS

Vilniaus krašto lenkinimas pradedamas nuo mokyklos suolo. Tuo klausimu platų straipsnį š.m. kovo mėn. 30 d. Vilniaus „Komjaunimo tiesoje" parašė prof. Zigmas Zinkevičius, Vilniaus u-to baltų filologijos katedros vedėjas, poetas Marcelijus Martinaitis, filol. m. dr. Albertas Zalatorius, lietuvių kalbos ir literatūros instituto vadovaujantysis mokslinis bendradarbis.

Savo straipsnį — „Teisybė turi nugalėti" mokslininkai pradeda šiais sakiniais: „pastaruoju laiku mūsų spaudoje padaugėjo „diskusijų" tarp lietuvių ir Lietuvos lenkų. Žodį „diskusijos" sąmoningai rašome kabutėse, nes čia kalbama ne apie argumentuotą savo nuomonės gynimą, bet apie paprasčiausią tuščiažodį plūdimąsi. Tačiau toji „diskusija" vienu atžvilgiu naudinga. Paaiškėjo, kaip sakoma „kur šuo pakastas". Matome, jog lenkų interesus „ginantiems" asmenims labiausiai nepatinka, kai primenama jų lietuviška kilmė, kai sakoma, jog protėviai lietuviškai kalbėjo. Bet juk iš tikrųjų taip! Norint tuo įsitikinti, nereikia archyvuose sėdėti. Paimkite prieš pusantro šimto metų ir vėlesnius rusų mokslininkus (ne lietuvius) P. Kepeno, A Riticho, lenkų mokslininkus A. Pliaterio, J. Rozvadovskio ar pagaliau O. Chominskio etnografinius žemėlapius, sulyginkite jų duomenis su dabartine padėtimi Vilniaus krašte ir dėl to neliks jokių abejonių. Neturintiems laiko tiek duomenų lyginti, pakaktų pažvelgti į Lenkijos istoriniame atlase įdėtą XVI a. pabaigos Žečpospolitos kalbų paplitimo žemėlapį ir būtų įsitikinta, jog prieš 400 m. lietuvių kalbos plotui priklausė visas Vilniaus kraštas ir Baltarusijos pakraščiai iki Gardino, Lydos, Ašmenos, Breslaujos, kad jokios lenkų kalbos čia nebuvo. Arba, pasiskaitykite ką rašo lenkų istorikas J. Ochmanskis, nagrinėjatis Lietuvos istoriją, lietuvių etnografinę ribą viduramžiais. Matysite, kad Vilniaus kraštas nuo amžių sudarė etnografinės Lietuvos branduolį, kad tai istorinė „Lithuania propria" (tikroji Lietuva), kad jokios Lenkijos čia nebūta".

Keletas mano pastabų.

Suslavintom pavardėm Vilniaus krašto „tutejšai" (Klimaševska — Klimaitytė, Bernotovič — Bernotas, Narunec — Narūnas, Kšivicka — Krivaitytė ir t.t.) nesutinka net su dokumentuotais įrodymais. Savo priešlietuviškiems puolimams jie randa plačią tribūną vieninteliame ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Sov. Sąjungoje dienraštyje „Červony Štandar". Įvairiais nekultūringais ir neestetiniais žodžiais („trykšta kvailumas", „prašvinkęs šovinizmas" ir t.t.) jie žemino Vilniaus krašto lietuviškas mokyklas ginančius tėvus, mokslininkus, metant lietuviams „antilenkiškumo" karštligę, skleidžiant net paskalas, kad „Tarybinio mokytojo" žurnalas tarnauja antilenkiškai propagandai. Tuo tarpu, „Komjaunimo tiesoje" straipsnio autoriai „Teisybė turi nugalėti" faktais įrodė, kaip užkertamas kelias tėvams, norint jiems įsteigti lietuvišką, o ne lenkišką mokyklą, kaip skriaudžiami, ar net pačių vaikų, mušami jauni lietuviukai vien todėl, kad jie yra lietuviai.

Keletas ištraukų iš „Komjaunimo tiesos" š.m. kovo mėn. 30 d.: ... kokį kančių kelią nuėjo lietuviška mokykla, rodo Žagarės kaimo (Marijampolės ap. — 17 km. į pietus nuo Vilniaus — K.B.) pavyzdys aprašytas Lietuvos TSR MA Istorijos instituto 1957 m. etnografinės ekspedicijos ataskaitoje. Šio kaimo lietuvišką mokyklą 1950 m. prieš gyventojų valią pavertė lenkiška. Žagarės kaimo gyventojai lietuviai ne sykį bergždžiai kreipėsi į Vilniaus rajono švietimo sk. ir Švietimo ministeriją, bet vis gaudavo neigiamą atsakymą. Buvo gauti Kabulo pavarde (tokia pavarde gyventojo nėra) pasirašyti raštai, kad Žagarėje lietuvių nėra. Pagaliau 1957 m. rugpjūčio mėn. buvo sudarytas tėvų sąrašas, kuriame dauguma pasisakė už lietuvišką mokyklą. Švietimo ministerijoje tuoj pat atsirado suklastotas sąrašas. Jame dauguma tėvų neva buvo pasirašę už lenkišką mokyklą. Rajono valdžia nepasitikėjo suklastotu sąrašu ir nusiuntė komisiją. Pagaliau, visiems tėvams (išskyrus du) atkakliai reikalaujant, lietuviška mokykla buvo atidaryta.

Dar skaudesni įvykiai palietė mūsų tautines vėliavas Vilniaus rajone. Apie tai „Komjaunimo tiesa" rašo: „Tichonovičiui nedaug nusileidžia lenkų visuomeninės kultūros draugijos pirmininkas J. Sienkievičius, Vilniaus rajono Ažulaukės (ar ne lietuviški pavadinimai! — K.B.) vidurinės mokyklos mokytojas Z. Zdanavičius, Vilniaus rajono švietimo sk. inspektorė E. Čepulkovska. Jie susirinkimus paverčia antilietuviškais ir priešvalstybiniais mitingais.

Kiršinimai ir šmeižtai duoda prastus rezultatus. Sukurstytas jaunimas imasi chuliganiškų veiksmų. Sufanatikinti Nemenčinės (20 km. nuo Vilniaus — K.B.) vidurinės mokyklos mokiniai 1988 m. spalio 29 d. primušė mokinį lietuvį. Toje mokykloje buvo apdraskyti lietuvių tautiniai simboliai. Lietuvos valstybinė vėliava nuplėšta nuo Vilniaus rajono Mickūnų, Lavoriškių, Vaidotų ir kitų apylinkių tarybų pastatų. Sužionyse ji išniekinta ne kartą. Dar daugiau. Prieš kurį laiką sukvailinti „chuliganai" lenkai tarp Benekaimių ir Varėnavo sumušė vieną žymiausių mūsų dialektologų, filologijos mokslų kandidatą Aloyzą Vidugirį, tyrusį Vilnijos lietuvių tarmę.

Tačiau pasiklausykime, kokias nesąmones skelbia VVPJ (Vilniaus Valstybinio Pedagoginio Instituto) filosofijos katedros docentas Ivanas Tichonovič (Gudijoje gimęs lenkas Jonas Ciechonovič — K.B.) savo straipsniuose ir susirinkimuose skelbiantis, kad Vilniaus kraštas nuo amžių lenkų gyvenama žemė!!! Be to, Ivan Tichonovič prof. Z. Zinkevičiaus kompetenciją prilyginęs III klasės mokiniams...

Labai teisingai savo ilgą straipsnį Z. Zinkevičius, M. Martinaitis ir A. Zalatorius užbaigia tokiais sakiniais: „Laikas visiems įsisąmoninti, kad lietuviai neturi nieko prieš lenkus, kaip ir kitas tautas, bet negali ir negalės toleruoti Lietuvos lenkinimo. Jį smerkė praeityje, nesusitaikys su tuo ir dabar".

Pabaigai — kelių Vilniaus bičiulių laiškų ištraukos: „Kazy, kol kas Lenkijos konsulato Vilniuje nėra. Jam patalpos yra numatytos Didžiojoje gatvėje nr. 47. Pastatas yra tarp Filharmonijos (buv. miesto salė, vėliau kinas — K.B.) ir Rokokinės vartų (įėjimas į buv. Bazilionų vienuolyną).

Apie mano anksčiau minėtą surusėjusį lenką Ivaną Tichonovičių buv. klasės draugas taip rašo: „Jan Ciechanovič, kuris rinkimuose buvo užrašytas kaip Ivan Tichonovič, kandidatavo Vilniaus M. Naujosios Vilnios ir Spalio (Vilkpėdė, Raud. Armijos Prosp.) rajonuose ir Vilniaus ir Trakų raj. Jis laimėjo. Mat Vilniaus rajone yra 20 nuošimčių lietuvių, Trakų apie 60 nuošimčių, Naujoje Vilnioje (lenk Nova Vileika — K.B.) 25 nuošimčiai. Balsavo ir okupacinė kariuomenė, kurios N. Vilnioje yra labai daug (lenkų okupacijos metu N. Vilnioje stovėjo ulonų pulkas — K.B.). Ivan Tichonovič, kada mokytojavo Maišiogaloje (30 km. nuo Vilniaus — K.B.) pasižymėjo „moksliniu" ateizmu. Jis smarkiai barė vaikus už šventovės lankymą. Maišiogaloje yra 9 klasių lenkiška mokykla.

Dar kartą mintimis nuskrendu į 1988 m. Europos lietuvių studijų dienas Hiuttenfelde, tvirtinant paskaitininkams bei moderatoriams, kad lietuviai ir lenkai kuo puikiausiai sugyvena, jokios neapykantos ar antagonizmo nėra!...

REIKALINGA IR VERTINGA KNYGA

Išleista pedagogės-rašytojos Danutės Bindokienės knyga „Lietuvių papročiai ir tradicijos išeivijoje". Jos turinyje: lietuvių tautos charakterio bruožai, kalendorinės, šeimos ir tautinės šventės, liaudies dainos ir himnai su gaidomis. Knyga ilgai laukta ir labai reikalinga lietuviškoms mokykloms, jaunimo organizacijoms ir kiekvienai šeimai, kuriai rūpi tautinio ugdymo reikalai šeimos aplinkoje. Knyga išleista PLB valdybos Švietimo komisijos rūpesčiu. Knygos kaina 12 dol. (US). Galima užsisakyti per PLB Švietimo komisijos pirmininkę Mildą Lenkauskienę, 3024 Kersdale Road, Pepper Pike, Ohio, 44124 U.S.A.

LENKIJA

Lietuvių kultūros paminklų Lenkijoje apsaugos komisijos informacija

Klėtelės-muziejaus prie Dariaus ir Girėno paminklo Pščelnike reikalas, įšaldytas dėl LVKD Ščecino skyriaus pirm. J. Žaliapienio ir nuolatinio paminklo globotojo J.Senvaičio nesutarimų, (ne dėl lėšų stokos) — atrodo, bus išspręstas lietuvos aviatorių. Štai ką rašo laiške Komisijos sekretoriui A. Suraučiui vienas iš vadovaujančių kauniškių aviacijos veikėjų J. Balčiūnas: „Klėtelės reikalai juda pirmyn. Kai vaikinai (lakūnai-dviratininkai) grįžę pasakė, kad pažadėjo pastatyti klėtelę, truputį sunerimau. Pažadėti lengva — ištęsėti kartais būna — atvirščiai. Bet išėjo gerai. Pavyko surasti šefą (Azoto gamykla), kuris sutiko finansuoti. Pastatyti sutiko Rumšiškių buities muziejaus meistrai. Kad būtų paprasčiau — naujos neprojektavo, o pasirinkome vieną (aukštaitišką) iš esamų muziejuje. Nelengvai sekėsi su mediena. Bet gavome. Taigi tikimės, kad vasarą vyrukai atgabens... VII.15-17. Tai pagarba ir skola mūsų didvyriams. Nes Lietuvoje dabar užsiėmę rinkliava Dariaus ir Girėno paminklui."

Seinų-Punsko krašto ir kitos informacijos

Sausio 13 d. įvyko Lietuvių kultūros židinio Seiniuose visuomeninio statybos Komiteto susirinkimas su valdžių atstovais, kuriame buvo aptarti statybos teisiniai, finansiniai ir kiti pagrindai. Komiteto sąstatas: A. Skripka — pirmininkas, nariai — A. Nevulis, V. Vilkelis, B. Žukauskas, J. Masionis.

Sausio 26-27 viešėjo Punske M.K. Čiurlionio meno mokyklos jaunimo etnografinis ansamblis, kuris davė Punskiečiams nuotaikingą koncertą. Mieli svečiai iš Vilniaus padovanojo lietuvių skaitykloms 2000 lietuviškų knygų.

Vasario 14 d. Lenkijos žurnalistų sąjungos patalpose Varšuvoje įvyko Lenkijoje gyvenančių kitataučių leidžiamų laikraščių redaktorių susitikimas. Žurnalistų sąjungą atstovavo Centro valdybos vicepirm. Wojciech Krasuoki. Nutarta įsteigti Tautinių reikalų klubą, kuriame galės veikti ne tik tautinių mažumų žurnalistai, bet kiekvienas Lenkijos pilietis, kuris domisi kitataučių reikalais.

Vasario 15-17, Tėviškės draugijos kvietimu, dalyvavo Kaune ir Vilniuje Vasario 16 minėjime delegacija iš Seinų-Punsko krašto: J.S. Parancevičius, dr. B. Makauskas, J. Bliūdžius ir A. Šliažys. Sveikinimo žodį iškilmingame Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seime tarė J.S. Paransevičius, LVKD Centro Valdybos Prezidiumo pirmininkas.

Vasario 26-27 Vilniuje vyko LPS Žemdirbių suvažiavimas, kuriame dalyvavo Seinų-Punsko krašto delegacija: R. Vitkauskas — Punsko valščiaus viršaitis, P. Grigutis — Palelių kooperatyvinio ūkio pirmininkas, ir individualūs ūkininkai — Z. Burauskas iš Oškinių, V. Vilkelis ir J. Skripka iš Dušnyčių, Seinų valsčiaus.

Vasario 28 d. LVKD CV Prezidiumo pirmininkas J.S. Paransevičius ir pirmininko pavaduotojas dr. B. Makauskas buvo iškviesti pas LJDP Administracijos skyriaus viršininką Viečorskevič Varšuvoje. Susitikimo tema buvo LVKD CV rašte V. Jeruzelskiui iškeltos lietuviškos problemos. Pasisakė visi susirinkimo dalyviai, tame tarpe Užsienio reikalų ir Vidaus reikalų ministerijų atstovai ir Suvalkų vaivadijos atstovas, bendrai pritardami Lenkijos lietuvių poreikiams, bet jokios konkrečios pagalbos neprižadėjo. Taigi vietos lietuvių problemas tenka spręsti patiems. Gal bus tinkamesnės sąlygos po „apskrito stalo" susitarimų. Kaip žinoma, tautinės mažumos kreipėsi raštu į „Solidarumo" valdžias.

Kovo 28 d. PRON (Patriotinio tautos atgimimo sąjūdžio) pirm. J. Dobračinski ir Lietuvių Bičiulių Lenkijos Klubo pirm. L. Bradovski kvietimu lankėsi Varšuvoje Punsko vedėjas Romas Vitkauskas ir Lietuvių muziejaus Punske vedėjas Adomas Sitarskis. Buvo svarstomos lietuvių visuomenės Lenkijoje problemos (kultūros centrų statymas Seinuose ir Punske, švietimo ir leidybiniai reikalai, kraštotyros muziejaus globa, žydų kapinių Punske sutvarkymo ir apsaugos reikalas, besitęsiančios ir vis neišsprendžiamos kovos klausimas leisti „Aušrą" mėnraščiu). Visose srityse buvo pažadėta lietuviams plati pagalba. Originalų pasiūlymą iškėlė prof. P. Lossovski, ragindamas iš Lenkijos lietuvių padaryti pavyzdinę tautinę mažumą Lenkijoje. Tuo parodyti, kad yra įmanomi pozityvūs sprendimai, kurie gali būti „gražia mūsų šalies (Lenkijos-IB) vizitine kortele."

Kovo 22 d. atidarytas Suvalkuose naujas knygynas su dideliu lietuviškų knygų skyriumi. Virš šimto pavadinimų, jų tarpe grožinė ir mokslinė literatūra, albumai, knygos vaikams. Ateityje žadama pardavinėti lietuviškas plokšteles ir atvirukus.

Knygyno lietuviškame skyriuje aptarnauja pirkėjus maloni pardavėja — Punsko vidurinės mokyklos abiturientė D. Sakalauskaitė.— „Pirkime lietuviškas knygas!" skelbia informacija apie lietuvišką skyrių naujame Suvalkų knygyne.

Slupsko LVKD skyriaus valdyba

VOKIETIJA

A.A. PRANAS KOTKIS

Šių metų balandžio 14 d. Lübecko miesto ligoninėje nuo širdies priepolio, sulaukęs 73 metų, mirė Pranas Kotkis. Gyvendamas Lübecke Jis visuomet dalyvavo renginiuose, minėjimuose, bei kitose tautinėse šventėse. Buvo ilgametis šios apylinkės Valdybos pirmininkas. Sveikatai pablogėjus pasitraukė iš pirmininko pareigų, buvo išrinktas garbės pirmininku iki mirties. Domėjosi pasauline politika, sekė įvykius Lietuvoje. Skaitė lietuvišką spaudą. Velionis buvo patriotas.

Gimė Lietuvoje 1916 m. rugsėjo 1 d. Vartų kaime, Vilkaviškio apskrityje, ūkininkų šeimoje.

Laidotuvių apeigas atliko kun. Kuculius padedant P. Baliuliui. Laidotuvėmis rūpinosi Ida Klasutis.

Pagarbiai **Vladas Klevecka**

TAUTOS FONDO ŽINIOS

Valdybos Pirmininkas Floridoje

Tautos Fondo Valdybos Pirmininkas Juozas Giedraitis kovo mėn. lankėsi Daytona beach, Ormand Beach, Juno Beach, Pompano Beach, St. Peterburg ir Sunny Hills lietuvių kolonijose, kur su vietiniais Tautos Fondo nariais ir rėmėjais aptarė šių dienų reikalus. Būdamas St. Peterburge aplankė VLIKO Pirmininką dr. K. Bobelį bei Atstovybės Pirmininką Floridoje C.P. Vilnį ir smulkiau kalbėjosi aukų kėlimo ir testamentinių įsipareigojimų temomis: taip pat išsiaiškino paveldėtų namų Floridoje klausimą (namas jau turi pirkėją). Tautos Fondui ši kelionė nieko nekainavo, nes J. Giedraitis visas išlaidas pats apsimokėjo.

Nekilnojamo turto reikalu

Tautos Fondas pagal testamentus paveldi arba gauna, kaip auką, namus ir žemės sklypus. Nesiversdamas „Rael Estate" bizniu, Tautos Fondas stengiasi tokį turtą kuo skubiausiai parduoti ir išvengti didelių administravimo išlaidų. Gauti pinigai yra pelningai investuojami Lietuvos laisvinimo uždaviniams vykdyti. Tautos Fondas taip pat savo žinioje turi bendrovių (corporations) akcijų, kurios pagal aukotojų pageidavimą neturėtų būti parduotos iki Lietuva bus laisva.

Tautos Fondo raštinė

Tarybos ir Valdybos posėdžiai jau įvyko savoje įstaigoje, kuri yra įsikūrusi Kasos Kredito Unijos namuose, 86-21 114 Street, Richmond Hill, NY 11418; tel.— (718)847-6270. Tautos Fondo Kontrolės Komisija šioje įstaigoje patikrino vedamas knygas ir paruošė savo pranešimą visuotiniam narių susirinkimui.

Charitable Trust sąskaita

Pirmieji įnašai į „Charitable Trust" — 10,000 ir 50,000 sumomis rodo pritarimą lietuviškoje visuomenėje. Už šiuos indėlius Tautos Fondas mokės jų įnešėjams susitartas palūkanas.

ELTA

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England

Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 18 svarų;

Užsienyje — 22 svarai (Vokietijoje 70 DM) oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS—KADA—KUR?

Birželio 23-25 — Europos Lietuvių Dienos vasario 16 Gimnazijoje Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Birželio 26 — Europos kraštų LB ir jaunimo sąjungos vadovų suvažiavimas Vasario 16 gimnazijoje.

Liepos 1 - rugpjūčio 27 — Vasario 16 gimnazijos 1989 m. vasaros atostogos

Liepos 7-10 — Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos „Jaunųjų veiksnių" konferencija, į kurią kviečiami ir jaunimo atstovai iš Lietuvos.

Liepos 15 — 18.00 val. Dariaus ir Girėno minėjimas ML klube, 121 Middleton Rd., Crumpsall, Manchester.

Liepos 23 - rugpjūčio 6 — lietuvių vaikų vasaros stovykla Romuvoje, Hüttenfelde.

Liepos 29 iki rugpjūčio 5 d. — Jubiliejinė skautų stovykla Sodyboje.

Liepos 30 — rugpjūčio 6 d. — Europos Lietuviškųjų Studijų savaitė Švedijoje, Gotlando saloje.

Rugpjūčio 19 — rugsėjo 4 d. — Nidos spaustuvės vasaros atostogos.

Rugpjūčio 26 — Boltono Baltijos Tautų Komiteto dešimtmečio sukaktuvių koncertas ir šokiai, 99 Castle Street, Bolton.

Rugsėjo 9 — Baltų Židinys 1989, (Baltic Focus '89), Porchester Center, Queensway, London W2

Spalio 15-15 — Lietuvių kultūros instituto mokslinė konferencija-suvažiavimas Romuvoje.

Lapkričio 3-5 — Vokietijos LB darbuotojų suvažiavimas Romuvoje.

AUKOS SPAUDAI

P. Kleveckas 10 sv.
A. Jaloveckas 2.50 sv.
Aukojusiems nuoširdžiai dėkojame.

AUKOS TAUTOS FONDUI

Petras Pakalniškis — 50 sv.
Nuoširdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

BAIGIASI MOKSLO METAI

Liepos 15 d. baigiasi Londono lietuvių Maironio mokyklos antrieji mokslo metai.

Visiems mus prižiūrėjusiems ir rėmusiems, tėveliams ir mokytojoms bei mokytojui nuoširdžiai dėkojame.

Žiogeliai

PRIĖMIMO VAKARAS

Birželio 30 d., penktadienį, 18.00 val. Lietuvių Namuose Londone — ANSAMBLIEČIŲ IR GLOBĖJŲ — priėmimo vakaras. Veiks bufetas ir baras. Norintiems dalyvauti įėjimas kainuos 5 sv.

Paremkime VORUTOS ansamblį ir gausiai priėmimo vakare dalyvaukime.

DBLS CV-ba

PAMALDOS

Manchesteryje — birželio 25 d., 12.30 val.

Nottinghame — birželio 25 d., 11.15 val. Židinyje.

Nottinghame —birželio 29 d., — *Šv. Petre* — 19.00 val. Židinyje.

Nottinghame— liepos 2 d., 11.15 val., Židinyje.

VORUTOS VIEŠNAGĖ D. BRITANIJOJE

Vilniaus techninių mokyklų liaudies meno ansamblis VORUTA,

26-tą birželio, pirmadienį, 19.00 val. atvyksta į Viktorijos stotį Londone. Juos pasitikti kviečiami visi lietuviai. Ansambliečių globėjai iš stoties pasiims vaikinus ir merginas nakvynei.

30-tą birželio, penktadienį, 18.00 val. VORUTOS ansamblio dalyvių ir jų globėjų priėmimas Lietuvių Namuose Londone.

1-mą liepos, šeštadienį, 18.00 val. VORUTOS ansamblio koncertas Londone, Bishopsgate Instituto salėje, 230 Bishopsgate, London, EC2. (Liverpool Street stotis).

2-rą liepos, sekmadienį, 11.00 val. pamaldos šv. Kazimiero Lietuvių bažnyčioje Londone. Po pamaldų ansambliečiai vyksta į Sodybą. Susipažinimo vakaras Sodyboje.

7-tą liepos, penktadienį, VORUTOS ansamblis atvažiuoja į Nottinghamą.

9-tą liepos, sekmadienį, 16.00 val. koncertas Nottinghame, Rushcliffe Leisure Center, Boundary Rd., W. Bridgford, Nottingham. Po koncerto vaišės.

10-tą liepos, pirmadienį, ansambliečiai grįžta į Sodybą.

12-tą liepos VORUTOS ansamblis išvyksta į Vilnių.

Pastaba: Gali įvykti pakeitimų. Dėl informacijų kreiptis telefonu į J. Mineikį — 0702206057, arba į J. Alkį — (vakarais) 01-502 1887, (dienos metu) 01-992 5603, o dėl nakvynės pas Gajutę O'Brien — 01-539 6749

VORUTOS ansamblio viešnagę D. Britanijoje organizuoja GIMTINĖS ansamblis ir DBLS.

BIRMINGHAMAS

KRYŽIŲ PROCESIJA

Aid to the Church in Need

Kartą metuose organizuojama kryžių Procesija „Piligrimage of Crosses". Už persekiojamą Bažnyčią šįmet vyko birželio 4 d. Brminghamo mieste, vidurinėj Anglijoj. Šį Sąjūdį pradėjo dar karui nepasibaigus belgas vienuolis kunigas Werenfried von Stratten, lankydamas karo sužeistus karius ir pabėgėlius. Ši jo moralinė veikla ir finansinė pagalba dabar apima be rytų Europos dar Afriką ir Pietų Ameriką. Anglijoj veiklos Centro Direktorius yra Mr. Alexander Tomsky. Pravesti eisenos atvyko gal jau paskutinį kartą (išeina į poilsį) pats kunigas W. von Stratten O. Pream. Lankydamasis sov. Sąjungoj jis gavo Maskvos leidimą įvežti ir jau išparduotą šv. Rašto ir kitos religinės literatūros rusų kalboj už du milijonus dolerių. (Lietuvos Bažnyčia gavo 50.651 dolerių vertės).

Eisena pradėta iš Birminghamo Oratorijos ir tęsėsi virš valandos. Ėjo įvairios tautybės su tautinėm ir religinėm vėliavom, daug vyrų ir moterų tautiniais rūbais. Taip pat prisijungė anglų, škotų ir valų grupės. Birminghamo lietuvių gražią grupę papildė tautiečiai iš Wolverhamptono, Londono, Nottinghamo, Derbio ir Coventrio. Po eisenos buvo šv. Mišios, concelebravo vyskupas imigrantų reikalams Rt. Rev. Gordon Weeler.

G.K.

BRADFORDAS

VYKIME Į KONCERTĄ NOTTINGHAME

Liepos 9 d. sekmadienį ruošiama išvyka į Vilniaus technikos mokyklų liaudies meno ansamblio „Voruta" koncertą Nottinghame.

Iš klubo išvykstame sekmadienį liepos 9 d. 13.00. Norintieji dalyavuti kreipiasi į A. Trašką. Kelionės išlaidas apmoka klubas.

Vyties klubo valdyba

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS

Vyties klubo valdyba Motinos dienos minėjimą surengė gegužės 7 d.

Po A. Bučio paskaitos motinos tema, meninę programą atliko Nottinghamo, čia jau ne pirmą kartą atsilankiusi „Rūta": Brigita Bishop, Genovaitė ir Vaclovas Aleknavičiai. Padainavo iš viso apie 10 dainų; pirmoje dalyje abi dainininkės, o antroje dalyje įsijungė ir Vaclovas. Be to, Genovaitė artistiškai perdavė linksmesnių monologų. „Rūta" — plačiai pagarsėjęs vienetas ir vis labiau laukiamas, todėl nepagailėta plojimų ir gėlių.

Visoms minėjime dalyvavusioms motinoms taip pat įteikta gėlių ir sveikinimai raštu. Pasidžiaugta, kad po bažnyčioje kan. V. Kamaičio atnašautų pamaldų, visi atvyko į minėjimą klube ir užpildė visą salę.

Prieš minėjimą programos dalyviams R. Vaičekauskaitė paruošė pietus, o po koncerto visi dalyviai pavaišinti I. ir A. Gerdžiūnų paruoštais užkandžiais ir kavute.

Minėjimo dalyvius sveikino klubo pirm. S. Grybas. Programą pravedė A. Traška.

PABALTIJO VAKARAS

Vakarą — festivalį surengė estų, latvių ir lietuvių grupės latvių salėje. Kiekvienos grupės jauni ir senesni šokėjai bei dainininkai atliko įvairią dviejų valandų programą. Iš mūsų grupės dalyvavo tik dainininkų sekstetas: J. Adomonis, S. Budrys, J. Bugenis, R. Karalius, Zundė ir P. Vasiui vadovaujant sėkmingai padainavo 11 dainų Akomponavo P. Dzidolikas, kuris keletą kartų specialiai atvyko iš Škotijos į seksteto repeticijas.

Vakaro dalyvius, kurie ir buvo Pabaltijo tautiečiai, sveikino Pavergtų Tautų komiteto Bradforde pirm. G. Thomson ir plačiau apibūdino Pabaltijo tautų pastangas išsilaisvinti ir Nepriklausomybę atgauti. Bradfordo burmistras, dalyvavęs su ponia, dėkojo už suteiktą progą geriau pažinti pabaltiečius ir jų meną.

Po koncetro sekė šokiai, loterija, veikė baras. Visą vakaro programą į juostą įsuko P. Pucevičius. Vakaro rengimo Komitete dalyvavo ir dirbo Vyties klubo kultūrinių reikalų vadovas A. Traška.

Visų nuomone, tai buvo Pabaltijo tautų pavyzdingas, platesnis susipažinimo ir bendradarbiavimo vakaras, kuris dabar surengtas tik po 20 metų pertraukos. Anksčiau, Pabaltijo tautų panašūs vakarai buvo Bradforde ruošiami didesnėje salėje, o šį kartą ne visi norintieji į pilną salę pateko.

PENSININKŲ POBŪVIS

Vyties klubo valdybos iniciatyva ir finansine parama, surengtas birželio 3 d. tradicinis klubo narių pobūvis, kuriame dalyvavo apie 50 asmenų, jų tarpe ir keletas svečių. Sveikino klubo pirmininkas S. Grybas. A. Bučys paskaitė linksmesnį kupletą apibūdinantį keletą klubo narių ir pensininkų vardu padėkojo klubo valdybai ir šeimininkėms.

Svečias iš Lietuvos Masėnas plačiau papasakojo apie paskiausius įvykius Lietuvoje.

Besivaišinant M. Grybienės ir padėjėjų paruoštu gausiu maistu bei kavute ir begurkšnojant iš klubo rūsio gėrimais ir visiems bendrai bedainuojant, nuotaikingas pobūvis užsitęsė iki vėlyvo vakaro.

A-tas B.

MANČESTERIS

DARIAUS IR GIRĖNO MINĖJIMAS

Liepos 15 d. 18.00 val L.K.V.S-gos „Ramovės" Mančesterio skyrius rengia ML klube Dariaus ir Girėno minėjimą.

Paskaitą skaitys H. Vaineikis.

Meninę programą atliks Nottinghamo moterų duetas „Rūta".

Prašome visus gausiai dalyvauti.

Ramovėnų valdyba

ŠKOTIJA

„VAIVA" ŠKOTIJOJE

Garsusis Glasgovo Tarptautinis Festivalis kasmet sutraukia įvairas meno pajėgas ne vien iš Britanijos, bet ir iš visų pasaulio kontinentų. Džiugu, kad pirmą kartą Škotijos Profesinių Sąjungų Kongreso rūpesčiu buvo pakviestas liaudies ansamblis „Vaiva" iš Vilniaus. „Vaiva" tai puiki, aukšto lygio jaunų vyrų ir moterų grupė, kuri stebino ir džiugino škotus liaudies dainomis, šokiais, muzika ir įvairiaspalviais rūbais. Duodami keliolika koncertų puikiai reprezentavo Lietuvą ir lietuvius, ypač jiems būdingu nuoširdumu ir draugiškumu. Škotijos lietuviai gražiai užsirekomendavę ir gerai žinomi. Tad „Vaivos" kvietėjai susirišo su mūsų klubo vadovybe pasiūlydami vieną koncertą specialiai mums. Klubo valdyba šį pasiūlymą priėmė su malonumu ir ėmėsi darbo, kad koncertas gerai pavyktų ir svečiai būtų tinkamai priimti. Bilietai jau iš anksto buvo išparduoti ir daug norinčių, o atsirado dar daug norinčių dalyvauti, dėl vietos stokos nesutalpinome. Tą rytą žmonės jau ankstyvą popietę plaukė, tarsi į atlaidus, į puikų Škotijos Lietuvių Socialinį ir Kultūrinį klubą, klubą ne vien koncertui, bet kad „Vaivos" kolektyvo narius sutiktų ir pažintų. Autobusui įvažiavus kieman ir svečiams išlipant spragsėjo foto aparatai, prisiminimui padaryta daug nuotraukų. Prie durų svečių iš Lietuvos laukė tautiniais rūbais pasipuošusios mergaitės ir pagal tradiciją priėmė su su duona, druska, vynu. Klubo valdyba pakvietė prie baro atsigaivinti alučiu. Pilnutėlėje salėje „Vaivą" sveikino klubo pirmininkas Juozas Bliūdžius. Ansamblio vadovė Danutė Žibaitė programą pradėjo žodžiais: „Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt, tą garbę gavome užgimę jai ir neturim leist pražūt". Šie žodžiai buvo tarsi pagrindinė tema, kuri tęsėsi per visą programą, apjungdama klausytojus ir menininkus į vieną darnią lietuvišką šeimą. Jausmingai buvo sugiedotas Lietuvos Himnas. Danutė trumpai supažindino su menininkais ir apibūdino kiekvieną išpildomą dainą ar muzikos kūrinį. Įspūdingai su giliu jausmu išpildė dainą „Užaugau Lietuvoj", sekė pakaitomis pynė po pynios, žinomos ir negirdėtos ir puikiai skambančios, gražios liaudies melodijos. Salėje šventiška nuotaika ir klausytojai nesigaili plojimų. Man prisimena dainiaus Prano Vaičaičio žodžiai „Vai lėkite dainos iš vargo nupintos iš kaimo į kaimą pas jaunus senus", ir jos pas mus atlėkė, taip stropiai išsaugotos varge mūsų sesių ir brolių Lietuvoje. Tai mūsų protėvių kūryba, mūsų tautos deimančiukai „Vaivos" meniškai apdirbti ir jausmingai perduodami klausytojui. Šypsniai ir džiaugsmas apima visus ir sužavėti mintimis skridome į mielą Nemuno kraštą, į žalią lietuvišką kaimą.

„Vaiva" nepagailėjo ir jumoro dainelių ir vėl gerą žiupsnį liaudies dainų ir muzikos. Nepamiršo pašokti gyvą lietuvišką polkutę ir klumpakojį. Publika buvo tarsi užburta muzikos ir dainų, kad įkišo ir savo „trigrašį". Čia gimęs ir augęs Pranas Dzidolikas sako: —„Jūs taip puikiai dainuojate ir muzikuojate, tai leiskit ir mums pasirodyti, kad ir mes dar mokam". Na ir užtraukė visa salė vieną iš seniausių dainų „Sėjau rūtą, sėjau mėtą, sėjau lelijėlę", kad net lubos linkčiojo. Koncertą užbaigė Maironio „Lietuva brangi, mano Tėvynė", kurią begiedant daugeliui biro džiaugsmo ašaros.

Atsidėkodamas „Vaivai" už taip gražiai išpildytą turiningą programą Juozas Bliūdžius apdovanojo tikrom škotiškom „ašarom" įteikdamas „Whisky" ir kiekvienam prisekdamas lietuviškus ženkliukus.

Po koncerto svečiai buvo pakviesti iškilmingai vakarienei, kurią paruošė klubo moterys. Tuoj pat po vakarienės svečiai turėjo išvažiuoti, bet prašomi sutiko pasilikti ir pabendrauti dar pora valandų. Tad buvo laiko arčiau susipažinti, pasidžiaugti ir pašokti.

Šis puikus vakaras praleistas „Vaivos" menininkų tarpe, sužavėjo visų širdis ir tas momentas pasiliks su mumis ilgam laikui. Tikiu, kad šis suartėjimas duos mums stiprybės, ištvermės ir toliau visom jėgom prisidėti prie pagrindinio mūsų visų tikslo matyti tikrai laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Tuo pačiu linkime „Vaivai" geriausios sėkmės puoselėjant liaudies meną ne vien savųjų, bet taip pat garsinant Lietuvos vardą plačiame pasaulyje. Tepadeda Jums Dievas.

Jonas Zanavykas

PASAULYJE

Stalinas prisikėlė... Kinijoje

Paskutiniai įvykiai Kinijoje sukrėtė visą civilizuotą pasaulį, nes buvo galvota, kad staliniški žiaurumai jau negali pasikartoti. Teko skaudžiai nusivilti, stebint žiaurias žmonių žudynes Pekinge, kurie demonstravo už laisvę ir demokratiją. Po to sekė masiniai suėmimai ir kankinimai. Tas viskas įvyko tuojau po oficialaus Gorbačiovo vizito Kinijoje, ir Kremlius nepadarė jokio tų įvykių pasmerkimo. Klausiama ar panašūs dalykai negalėtų pasikartoti Sovietų Sąjungoje, jei ne prie Gorbačiovo, tai prie kito diktatoriaus, nes jis užtikrino deputatus, kad niekas nesikesina jį nuversti ar sušaudyti.

Lenkija ir Vengrija veržiasi į demokratiją

Vengrija pasekė Lenkiją ir komunistų partija pasirašė sutartį su opozicijos partijomis, kad reikia eiti nuo vienos partijos sistemos į parlamentinę demokratiją. Valstybė turi būti pagrįsta įstatymais, kurie gali būti priimti po laisvų rinkimų. Yra ieškomi būdai, kaip taikingu keliu prieiti prie daugiapartinės sistemos ir pagerinti ekonominį krašto gyvenimą.

Lenkijoje per neseniai įvykusius pusiau laisvus rinkimus Solidarumas visiškai nustūmė komunistus į šalį, kad net vyriausybės ministeriai nepajėgė surinkti 50% balsų (opozicija neturėjo teisės statyti savo kandidatus). Ar jie vėl kandidatuos per ateinančius papildomus rinkimus?

Dr. Kohl užtaria Pabaltijo Valstybes

Gorbačiovui lankantis Bonoje, Vokietijos kancleris dr KOHL kalbėjo apie Vokietijos padalinimo žaizdą, bet taip pat priminė Sovietų Sąjungos prezidentui gėdingą Hitlerio-Stalino paktą, kuris dabar yra iš naujo svarstomas Maskvoje ir Pabaltijo respublikose. Atrodytų, kad Pabaltiečių laiškų rašymas kancleriui KOHL turėjo šiek tiek reikšmės. Vokiečiai daugiausiai nori, kad Berlyno siena būtų nugriauta, bet Rytų Vokietijos vadovybė tam priešinasi.

Santykiai tarp Vakarų Vokietijos ir Sovietų Sąjungos šiuo metu yra labai geri, ir per apklausinėjimus vokiečiai sakėsi daugiau tikį į Gorbačiovą negu į JAV prezidentą Bušą. Tuo pačiu laiku Sovietų santykiai su Britanija gerokai pablogėję dėl šnipų išmetimo, nors anglų ministeriai vistiek yra šiltai priimami Sovietų Sąjungoje.

TRAGIŠKO BIRŽELIO PAMINĖJIMAS

Birželio 14 d., 1941 m. masinių trėmimų į Sibirą dieną, 19.00 val. Londone gyvenantieji ir iš toliau atvykę pabaltiečiai paminėjo Tragiško Birželio metines. Miesto centre esančioje bažnyčioje vardu St. Martin-in-the Fields susirinko neperdaugiausiai jų pamaldoms. Organizatoriai teigė, kad šiais metais minime tuo pačiu laiku, kaip ir tautiečiai Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje.

Lietuvius atstovavo, kaip ir pereitais metais, Lietuvos Atstovas Londone V. Balickas. Bendrai pabaltiečiai buvo reprezentuojami prie altoriaus paremtomis tautinėmis vėliavomis.

Pamaldas pasikeisdami atliko visų trijų tautybių ir tikybų kunigai, o pamokslą pasakė kun. P. Cirsis SJ. Giedojo visų trijų tautybių chorai, lietuviškam — vadovavo J. Černis.

Po pamaldų dalyviai susirinko prie Cenotapho, kur prie paminklo Baltų Tarybos ir Pabaltijo Sąjungos atstovai padėjo vainiką. Šiais metais Britanijos vyriausybei skundo niekas neįteikė. Nebuvo nei spaudinių išdalinti praeiviams, kad žinotų, jog 1940-41 m., Sovietų Sąjungos pirmos okupacijos metu nežmoniškų brutalumu buvo išvežti mirčiai Sibire 135.000 pabaltiečių. Paminėjime dalyvavo apie 200 asmenų.

ELR